

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Imię i nazwisko autora pracy doktorskiej: Armand Zyzman;

Tytuł rozprawy doktorskiej:

Budownictwo i wewnętrzne rozplanowanie osad kultury łużyckiej w Małopolsce zachodniej;

Stopień/tytuł naukowy oraz imię i nazwisko Promotora: prof. dr hab. Wojciech Blajer;

Data przygotowania streszczenia: 13.07.2023 r.

Na obszarze Małopolski zachodniej wyróżniono 263 stanowiska określane jako osadowe. W wyniku weryfikacji liczbę tę zredukowano do 259 reliktyw osad kultury łużyckiej. Na większości z nich jednak nie znaleziono pozostałości zabudowy, albo była ona tak fragmentaryczna, że nie możliwe było scharakteryzowanie poszczególnych konstrukcji.

Łącznie udało się zidentyfikować relikty 208 budynków, bądź ich części. Wśród nich zdecydowanie dominowało budownictwo słupowe z sumikowo-łatkowym bądź plecionkowym wypełnieniem ścian. Należy jednak brać pod uwagę liczne przesłanki świadczące o obecności budynków, po których nie pozostały ślady rozpoznawalne w trakcie badań archeologicznych. W tej grupie można wymienić konstrukcję zrębową, sztendarową oraz ramową. Zwrócono także uwagę na grupę reliktyw budynków, których pozostałością były rowki fundamentowe. Miały one zwykle nieprzeciętnie duże wymiary. Średnie wymiary budynków w fazie klasycznej były wyższe niż w fazie wczesnej. Natomiast w młodszym odcinku wczesnej epoki żelaza uległy zmniejszeniu.

Analiza rozmieszczenia śladów po słupach dowodzi, że większe budynki najprawdopodobniej miały dachy sochowo-ślemieniowe. W przypadku mniejszych budowli często brak śladów po sochach. Być może w tym okresie na małych budynkach stosowano niekiedy krokwiową konstrukcję dachu.

Budynki zagłębione w ziemię były bardzo zróżnicowane. Przeważnie nie miały śladów konstrukcji ścian, można więc zakładać, że ich funkcję pełniły ściany jam ziemiankowych. Czasem natomiast zachowały się pozostałości po belkach podtrzymujących konstrukcję dachu (sochach), którego spady prawdopodobnie oparte były o ziemię, bądź o belki leżące na niej. Wymiary ziemianek wskazują, że większość z nich pełniła funkcje gospodarcze. Jedynie największe mogły być zamieszkiwane.

Poszczególne rodziny zamieszkujące swój dom funkcjonowały w obrębie gospodarstwa. Przeważnie budynkowi mieszkalnemu nie towarzyszyły budowle gospodarcze. Wyróżniono natomiast liczne obiekty zagłębione w ziemię, które współtworzyły zagrody.

Żadne z opisywanych stanowisk osadowych nie zostało przebadane w całości, dlatego trudno jednoznacznie określić ich strukturę przestrzenną. W niektórych przypadkach stwierdzono, że poszczególne gospodarstwa tworzyły układy liniowe. W przypadku osad obronnych niekiedy obserwowano zabudowę wokół pustej części środkowej.

Można czasem wskazać wyodrębnione części osad, służące celom produkcyjnym. Prowadzono tam działalność, której sąsiedztwo mogło grozić pożarem (np. solowarstwo), lub być uciążliwe (jak roszenie lnu). W jednym przypadku, w takiej osobnej części osady znajdowały się nieduże budynki, zapewne o funkcji gospodarczej.

Osady zakładane w miejscach z natury obronnych, niekiedy ze śladami fortyfikacji, znane są z całego okresu rozwoju kultury łużyckiej. Jednak ich największa liczba związana jest z młodszą częścią wczesnej epoki żelaza. W tym czasie w obrębie osad otwartych obserwuje się zmniejszenie liczby i wielkości budynków interpretowane jako wyraz sytuacji kryzysowej. Na omawiany obszar napływały wówczas grupy ludności kultury pomorskiej.

Rydzan

Streszczenie rozprawy doktorskiej w języku angielskim

Imię i nazwisko autora pracy doktorskiej: Armand Zyzman;

Tytuł rozprawy doktorskiej:

Budownictwo i wewnętrzne rozplanowanie osad kultury łużyckiej w Małopolsce zachodniej;

Stopień/tytuł naukowy oraz imię i nazwisko Promotora: prof. dr hab. Wojciech Blajer;

Data przygotowania streszczenia: 13.07.2023 r.

On area of western Lesser Poland there were found 263 settlement sites of the Lusatian culture. As result of verification, number of sites was reduced to 259. At most of them there were no remains of buildings.

In others there were discovered relics of 208 buildings. Most of them were build in pillar-construction with pot-and-plank or plating construction. There was a group of buildings, that left no remains behind, that could be discovered with archeological method. They could be built in log house or frame construction. The biggest dimensions had buildings with foundation ditches. Average dimensions of buildings were bigger at classical phase than at early, while in younger part of Hallstatt period they had decreased.

Analysis of post remains evidence that roofs of bigger buildings were made in king's pillar construction, while in some smaller buildings there were no traces of king's pillars. Probably it was a period when some smaller buildings had rafter roof truss.

Another group of construction were dugout featured buildings. It was very differential group. Usually there were found no remains of wall construction. So the roof was based on the ground and king's pillars, whose traces were sometimes found. Dimension of dugout featured buildings prove their economical function of most of them.

Households seldom bordered with smaller constructions. They were surrounded by features with an economic function. Those homesteads were sometimes arranged in lines, or less often around empty spaces. In some settlements there were separated, production areas. At single site at such area, there were found a group of small buildings.

Settlements that were organised at naturally defensive places, sometimes with remains of fortifications, were known at whole period of the Lusatian culture. However the most of them were dated at Early Iron Age, when dimension of buildings and their number were decreasing. It is interpreted as sign of crisis. At that period there came groups of people of Pomeranian culture.

Ayzman

